

Wat is buiten, wat is binnen?

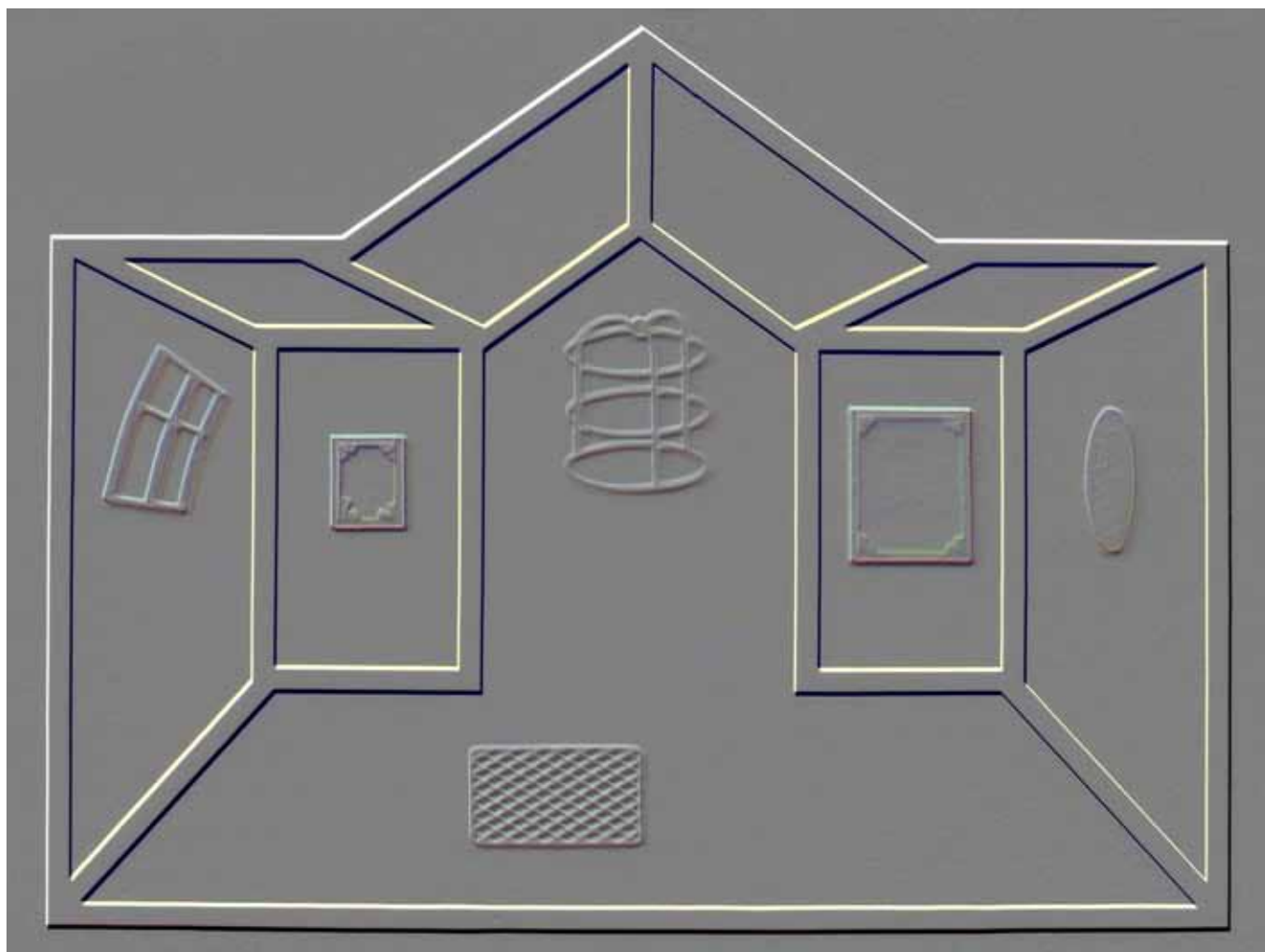
Door Renée Simons

Hans Brinkman, 'kringprentbezorger' van het eerste uur, zocht voor dit nummer een kunstenaar van buiten De Kring. Een mooi idee voor een jubileumnummer: De Kring groter maken door kunstenaars van buiten naar binnen te halen. Zijn keuze viel op Peter Verhaar met 'This must be the place', een verstilde digitale print.

Peter Verhaar (1956) doorliep de lerarenopleiding van De Witte Lelie met de bedoeling om leraar handvaardigheid te worden, dat leek hem hartstikke leuk. Toch is dat er nooit van gekomen. Juist op de opleiding die bedoeld was leraren te kweken werd het vuur voor de kunst zo aangewakkerd dat 'voor zichzelf gaan werken' en 'vrij kunstenaar worden' zich als nieuw ideaal presenteerde. 'De opleiding was nieuw toen, een beetje experimenteel en we kregen veel vrijheid. Harold Vlucht en ik hadden een heel lokaal in beslag genomen om te kunnen

werken. De afdeling kunstgeschiedenis was erg goed, ik heb alles in mij opgezogen.'

Na de studie kraakte hij met een groep kunstenaars het pand – de oude Lucas Bols likeurstokerij aan de Rozengracht – waar hij nu nog zijn atelier heeft. Hij sloot zich aan bij Aorta, een kunstenaarsinitiatief in het voormalige NRC-gebouw aan de Spuistraat. Op de benedenverdieping, waar de drukpersen hadden gestaan, werd een tentoonstellingsruimte gemaakt. Verhaar deed mee aan de organisatie en exposeerde daar geregeld

Peter Verhaar 2017 digitale print *This must be the place*

achterkant van een schilderij en naar *The space under my chair* van Bruce Nauman.'

De prent, die Verhaar op basis van deze voorstelling maakte, is nog raadselachtiger. Binnen en buiten hebben dezelfde kleur, waardoor de eventuele wanden zijn opgelost. Eigenlijk zweven de objecten onbeweeglijk in de ruimte, wanden en vloer worden gesuggereerd, maar bestaan eigenlijk niet. Wat is binnen, wat is buiten? Precies in het midden hangt/staat/zweeft het meest vervreemdende object van al. Het lijkt op een vogelkooi, maar kan dat niet zijn: er is geen bodem en de spijlen liggen te ver van elkaar. Het vreemde voorwerp blijkt geïnspireerd op een geschilderde olielamp in de Scrovegni-Arenakapel te Padua; een vroege poging een *trompe-l'oeil*-effect te bewerkstelligen.

'De titel *This must be the place* komt van een song van de Talking Heads. Toevallig is het eerste woord van de tekst *Home*, de titel van de wandschildering die vijftien jaar geleden vier weken te zien is geweest op de tentoonstelling. Ik heb toen wel goede foto's laten maken. Met die foto's ben ik digitaal aan de slag gegaan voor de kringprent. Eerst heb ik de kleuren (blauw en geel) omgezet naar zwart/wit/grijs en daarna is er een reliëf-filter gebruikt. Tijdens alle bewerkingen is een soort digitale ruis ontstaan die ervoor zorgde dat er wat kleur terugkwam in het grijs, vooral bij de afgebeelde objecten. Een welkom toeval. De drukker heeft het gefotoshopte beeld in inkt afgedrukt op mooi papier. Door het gesuggereerde reliëf lijkt het

met jonge kunstenaars van zijn generatie: Aldert Mantje, Sonja Oudendijk, Harald Vlucht, Peter Giele. Daarna werd hij gevraagd door galleries en voor tentoonstellingen. Hij heeft nooit leraar hoeven zijn. Het werd snel duidelijk: 'dit is het, dit ga ik doen.'

En hij doet het nog, bevlogen, geconcentreerd, en met succes. Zijn werk is opgenomen in collecties van het Stedelijk Museum Amsterdam, Stedelijk Museum de Lakenhal Leiden, Rijksmuseum Twente, Instituut Collectie Nederland en privécollecties in Nederland, Duitsland en de Verenigde Staten. Binnenkort kunnen we hier De Kring aan toevoegen.

'Zodra ik van Hans Brinkman gegevens had gekregen waaraan de kringprent moest voldoen, ging ik op zoek naar iets met een liggend formaat; de kringprent dient immers ook tot omslag van het Magazine. Ik kwam uit bij *Home*, een werk dat ik maakte voor het Consortium. Het is een muurschildering, gecombineerd met in doorschijnend epoxyhars afgegoten objecten: spiegel, raam, achterkanten van schilderijen en een deurmat.'

De voorstelling is geïnspireerd op de wandschilderingen van Giotto in de Sta. Croce in Florence.

'Het fascineert mij hoe Giotto en andere laatmiddeleeuwse schilders, ruimte probeerden te verbeelden. Die gemankeerde manier om het platte vlak te doorbreken, maakt het voor mij juist spannend. Al die inkijkjes in ruimtes, die eigenlijk schots en scheef staan. Het is er wel, maar het klopt

Peter Verhaar 1998 (?) wandschildering Home

niet.' Hetzelfde geldt voor de compositie van *Home*: we kijken een ruimte binnen die eigenlijk niet bestaat, ondanks de stevige kleuren en duidelijke belijning. De objecten zijn aanwezig in reliëf, sommige alleen 'als achterkant'; en kijk je nou van onderaf tegen het plafond of van bovenaf op het dak?

'In de constructie van mijn wandschildering heb ik het perspectief zo toegepast dat de wisselwerking tussen plat vlak en de illusie van ruimte het sterkst is. Behalve naar Giotto verwijs ik naar een 17e-eeuws *trompe l'oeil*: een schilderij van de

Giotto, olielamp, Scrovegni Arenakapel, Padua (1303-1305), fresco

Verhaar in zijn atelier met enkele Master-tapes. Foto Renée Simons

De huidige website is niet up to date: werk van na 2011 tref je er niet aan. Zijn recentere werk is te bezichtigen in zijn atelier op de Rozengracht, waaronder de serie uit 2016/2017 *Dancing floors*. Zes grote doeken (180x135) met in geometrische patronen gerangschikte figuren, steeds in een ander kleurenschema waardoor het patroon ook lijkt te veranderen: optische illusies in optima forma. Inspiratiebron is een Ottomaanse tegel – ook een optisch spel van licht en donker, van diepte en plathed, maar in gedempte kleuren, en simpeler van vorm. In Verhaars serie is het patroon complexer, de kleuren briljanter en het formaat kamerbreed. 'Deze serie werken vormt eigenlijk één geheel, één werk. Het is de bedoeling dat ze naast elkaar komen te hangen. Het liefst in een museum natuurlijk. Het zijn een soort akkoorden van kleur – visuele muziek; maar ze kunnen ook het bovenaanzicht van een dansvloer verbeelden, het ritme, de muziek zit er al in; tegelijk wekt het associaties op met gebrandschilderde ramen.'

Ook hangen er nog een paar werken van de serie *Blue Reach* uit 2015. Hiermee wordt de korte tijd aangeduid vlak na zonsondergang als de omgeving blauw lijkt te kleuren en het in het midden blijft of die nu wordt aangelicht of zelf licht uitstraalt. Dit kantelpunt werd de aanleiding voor een serie schilderijen met een hoofdrol voor diepte en oppervlak, scherpte en *out of focus*, en de veranderingen in blauw.

'Bij het maken van deze werken, had ik een tentoonstelling in mijn hoofd waarbij het geheel meer moest zijn dan een aantal schilderijen: als een boswandeling bij avond. Hoe kun je de tijd vangen in een serie schilderijen?'

Met dit werk exposeerde Peter Verhaar in de Angle Gallery op de Weteringsschans in het bureau van architect Maurice van Bakel. De tentoonstelling was een groot succes, er is veel verkocht. Dit najaar in oktober/november komt *Dancing Floors* er te hangen. Andere projecten? De Kringprent, natuurlijk. Ik ben geen lid, maar voor de presentatie ga ik mij toch maar aanmelden. ●

op een blinddruk. En het grijs heeft een prachtige fluwelen kwaliteit. Ik ben er erg blij mee.

Achteraf bleken formaat en verhouding perfect te zijn voor de Kringprent, die tenslotte ook als omslag moet dienen voor het Kring Magazine. De symmetrische voorstelling wordt precies in het midden omgevouwen; uitgeklaapt vormen voor- en achterkant weer een geheel. Het moest dus zo zijn en ik erg blij met het resultaat. Ik had ook een afbeelding van een van mijn schilderijen kunnen laten afdrukken, maar dat zou een plaatje worden van iets dat al bestaat. Deze digitale print is een heel nieuw ding geworden. Juist het maakproces is een belangrijke factor in mijn werk.'

Die aandacht voor en beheersing van de technische aspecten van zijn vak maakt dat Verhaar graag werkt in series, een soort schilderkundige queeste naar de essentie. Meestal heeft het te maken met de wisselwerking tussen oppervlak en perspectief.

'De spanning tussen het twee- en driedimensionale – de optische illusie – dat is al bijna dertig jaar mijn thema. Nee, ik ben niet bang voor de herhaling, het geeft juist concentratie, focus. Daar gaat het mij om, ook bij de toeschouwer. Als je varieert en herhaalt kun je steeds een ander aspect belichten van je werk.'

Ondanks Verhaars liefde voor de herhaling, verschillen de reeksen onderling sterk in formaat, onderwerp, en uitwerking. Constante factor is het materiaal: acryl op doek.

'Ja, dat is echt mijn materiaal, al sinds de jaren tachtig. Vroeger werkte ik ook wel met olieverf, maar het lange proces van glaceren (steeds weer een nieuwe transparante laag aanbrengen r.s.) en de grote formaten, maakte olieverf ongeschikt. Met acryl heb je hetzelfde bereik als met olieverf, en het is een stuk makkelijker. Nu gebruik ik het al zo lang, ik ken het door en door, en ik kan er mee doen wat ik wil: grote formaten, brede streken, het fijne werk voor de betere optische illusie.'

Dat blijkt ook uit de vele doeken en doekjes waarop stukjes tape over de voorstelling lijken geplakt, maar die in werkelijkheid geschilderd zijn. Dat is, zelfs van dichtbij, niet te zien. Ik kan met moeite de neiging onderdrukken ze aan te raken, misschien zelfs even te krabben om te voelen of het er echt niet op geplakt is. Peter Verhaar wijst mij op een grappig doekje in zwart-wit, met als titel het *Eendkonijn*, dat van een eend in een konijn verandert afhankelijk vanuit welke hoek je het bekijkt. 'Optische illusie, gezichtsbedrog, de spanning tussen wat je ziet, en wat het is. *To see or not to see*. Of liever: *be or see?*'